

การบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้
ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*

SCHOOL MANAGEMENT TO STRENGTHEN STUDENT LEARNING
IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AFFILIATED TO THE SA KAEO
PRIMARY EDUCATION AREA OFFICE. DISTRICT 1

พรพิมล ศรีพลนอก¹, อาจารย์ คุวิธน์ไพศาล² และ กุลชลี จงเจริญ³

Pornpimon Sriponnok¹, Archaree Khoovatanapaissal² and Koolchalee Chongcharoen³

¹⁻³มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹⁻³Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: Pornpimon.srip@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน 2) วิธีปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ และ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างครู 306 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากสถานศึกษาในและนอกเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีการดำเนินงานที่โดดเด่นในด้านการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ สุขภาวะที่ดี และการใช้เทคโนโลยี ด้านที่มีความเข้มแข็งน้อยสุดคือการเสริมพลังพัฒนาครู 2) วิธีปฏิบัติที่ดี ได้แก่ การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมพลังพัฒนา

* Received 21 November 2024; Revised 30 November 2024; Accepted 21 December 2024

ครูผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดี การสนับสนุนเทคโนโลยีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ และ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษา ที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผนพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสม การพัฒนาครูด้วยวิสัยทัศน์ชัดเจน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ความเข้มแข็งทางการเรียนรู้, การมีส่วนร่วมภาคีเครือข่าย

Abstract

This study aimed to explore: 1) the current state of strengthening student learning, 2) best practices in enhancing student learning, and 3) guidelines for school administration to foster stronger student learning in schools within this area. The sample included 306 teachers, along with 19 key informants from schools within and outside the study area. Data collection tools comprised questionnaires and interviews, with data analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall state of strengthening student learning was at a low level. Key strengths included promoting positive learning attitudes, well-being, and technology use, while the weakest area was teacher empowerment. 2) Best practices involved integrating proactive learning processes, empowering teachers through knowledge exchange, creating diverse learning activities, providing quality technological resources, and fostering systematic participation from stakeholders. 3) Key administrative guidelines included planning appropriate proactive learning processes, developing teachers with clear visions, creating supportive learning environments, utilizing technology in teaching and assessment, and establishing sustainable collaboration with stakeholders.

Keywords: School administration, Learning enhancement, Stakeholder participation

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมดังกล่าวยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับโลกยุคดิจิทัล (สถาพร พุทธิพิฏฐ, 2560) เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้การเข้าถึงความรู้รวดเร็วขึ้น แต่ในระบบการศึกษาของไทยกลับปรับตัวไม่ทัน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษายึดติดวิธีการเดิม ส่งผลต่อครูและนักเรียน (Rieckhoff, 2007) ครูจำเป็นต้องพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน แต่หากขาดการสนับสนุนหรือสื่อสารที่เพียงพอ อาจทำให้การเรียนการสอนยังคงเป็นแบบเดิม (Fullan, 2007) ส่งผลให้นักเรียนเบื่อหน่าย การเรียนรู้ถดถอย และเกิดภาวะ Learning Loss (Evans, 2016)

ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้สถานศึกษาปิดเรียนเป็นเวลานาน ส่งผลให้นักเรียนขาดความรู้ทางวิชาการ เช่น การอ่าน การเขียน และการคำนวณ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น และทำให้นักเรียนตามไม่ทันเพื่อนในชั้นเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) ความรู้ที่ขาดหายนี้ยังทำให้นักเรียนเกิดความไม่มั่นใจในตนเองและนำไปสู่ปัญหาทางอารมณ์ เช่น ความเครียด วิตกกังวล หรือซึมเศร้า นอกจากนี้ นักเรียนยังขาดทักษะสำคัญ เช่น การสื่อสารและการเข้าสังคม ซึ่งกระทบต่อความสำเร็จในการศึกษาและการพัฒนาตนเองในอนาคต การทำความเข้าใจภาวะถดถอยทางการเรียนรู้มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาและช่วยให้นักเรียนที่ประสบปัญหาสามารถกลับมาเรียนรู้และเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อุดม วงษ์สิงห์, 2565)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ได้สำรวจความพร้อมของนักเรียนและครูเพื่อนำข้อมูลมาปรับหลักสูตร และจัดทำหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น รวมถึงการจัดหลักสูตรเร่งรัดเพื่อลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ กำหนดนโยบายประจำปี 2566 โดยเน้นมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (RECOVER) ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำมาปรับใช้ 7 มาตรการ ได้แก่ การออกแบบการเรียนรู้ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน การพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และสุขภาวะที่ดีของนักเรียน การใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และการจัดสวัสดิการและสร้างขวัญกำลังใจ

UNESCO ยังเสนอให้ปรับหลักสูตรให้ทันต่อสถานการณ์ เน้นผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน การเขียน การคำนวณ และการพัฒนาทักษะทางสังคมที่ชัดเจน เพื่อการฟื้นฟูที่ยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

รวมถึงเปิดโอกาสให้มีทางเลือกการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ ที่นอกเหนือไปจากเดิม การขยายช่วงเวลาการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมทั้งร่างกาย และจิตใจ ของนักเรียน ครู รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ นอกเหนือจากการเรียนในห้อง และการปรับปรุงศาสตร์การสอนของครูให้เหมาะสม และเป็นประโยชน์กับนักเรียนมากที่สุด โดยให้ครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพของครู เช่นกัน เพราะการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น ครูถือเป็นหัวใจสำคัญ ที่ต้องเข้าใจสถานการณ์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี (UNESCO, 2023) เห็นได้ว่าแนวทางการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้มีหลายแนวทางที่จะช่วยฟื้นฟูประสิทธิภาพการเรียนรู้ ของนักเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ในการจัดการศึกษา เพราะมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียน และประสิทธิผล ของสถานศึกษาโดยรวม (Florida Department of Education, 2019)

การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืน ของสถานศึกษา อีกทั้งส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและบุคลากร ผู้บริหารต้องพัฒนางาน วิชาการ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง (Hopkins & Jackson, 2018)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำ ต้องเข้าใจเป้าหมายและกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ตลอดจนสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้ง ควบคุมและประสานงานบุคลากรเพื่อการดำเนินงานที่เป็นระบบ (Bush et al., 2019) หากผู้บริหารตระหนักถึงภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาและกำหนดแนวทางแก้ไข ที่เหมาะสม จะช่วยลดปัญหาภาวะดังกล่าว และส่งเสริมความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ ของนักเรียนในระยะยาว (Asian Development Bank, 2022)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ 1) การพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก 2) การพัฒนา ครู 3) การสร้างทัศนคติเชิงบวก 4) การใช้เทคโนโลยี และ 5) การมีส่วนร่วมของเครือข่าย

(Smith and Jones, 2019) การเรียนรู้เชิงรุกช่วยเพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน พร้อมทั้งประเมินผลเพื่อปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง (วันนะเลด วละสุก, 2561) การใช้เทคโนโลยี เช่น การสืบค้นข้อมูลและผลิตบทเรียนออนไลน์ ช่วยสนับสนุนให้ครูและนักเรียนพัฒนาตนเองในสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างมากขึ้น (เจริญ ภูวิจิตร, 2565) นอกจากนี้ การพัฒนาครูยุค Next Normal ควรเน้นทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของนักเรียน

การบริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ โดยการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้นักเรียนแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาความฉลาดในการเข้าสังคม (ประทุมทอง ไตรรัตน์, 2566) รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย (กัญญาณัฐ บุตรแสนโคตร, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ดูแลสถานศึกษา 145 แห่ง พบปัญหาสำคัญในด้านการจัดการศึกษา เช่น นักเรียนมีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ถึงร้อยละ 54.77 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบเดิมไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ครูร้อยละ 70 มีผลงานนวัตกรรม แต่ส่วนใหญ่เป็นการทำเพื่อเลื่อนตำแหน่ง ขาดการนำมาใช้จริง ครูยังมีภาระงานนอกเหนือการสอน ทำให้มีเวลาเตรียมการเรียนการสอนน้อย และขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย รวมถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีการอบรมพัฒนาครู แต่ส่วนใหญ่เน้นให้ความรู้ ไม่ใช่การฝึกปฏิบัติ ทำให้พัฒนาทักษะไม่ได้เต็มที่ อีกทั้งการขาดแคลนทรัพยากรและเทคโนโลยีในโรงเรียน ส่งผลให้ครูไม่สามารถใช้นวัตกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา พบปัญหาการขาดนิเทศติดตามการสอนของครู เนื่องจากขาดทักษะการบริหารและการสื่อสาร รวมถึงไม่มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การพัฒนาการศึกษาขาดการสนับสนุนจากภายนอก และไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2566)

จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อจะทำให้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้

ใหม่ที่เป็นประโยชน์ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) นิยามว่าการบริหารสถานศึกษาคือการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียนและตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ Hoy และ Miskel (2001) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประสานงานบุคลากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา การบริหารที่ดีจึงไม่เพียงมุ่งเน้นด้านการจัดการทรัพยากร แต่ยังส่งเสริมความร่วมมือและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร (Bush, 2003)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนถือเป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านวิชาการ สังคม และจิตใจ Vygotsky (1978) อธิบายว่าการเรียนรู้ที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนที่เหมาะสมจากครูและผู้อุปถัมภ์ ขณะที่ Griffin (2011) ชี้ให้เห็นว่าความเข้มแข็งทางการเรียนรู้สามารถช่วยนักเรียนจัดการกับความยากลำบากและเตรียมพร้อมเผชิญความท้าทาย ทั้งนี้ การลด Learning Loss หรือภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การระบาดของโควิด-19 ก็มีบทบาทสำคัญ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) เสนอแนวทาง RECOVER

เพื่อฟื้นฟูภาวะนี้ โดยเน้นการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาครู และการสร้างความร่วมมือในระดับชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแนวคิดข้างต้นอย่างชัดเจน Fullan (2007) ระบุว่า การบริหารสถานศึกษาที่ดีสามารถนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Asian Development Bank (2022) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ใหม่เพื่อฟื้นฟูภาวะ Learning Loss โดยการประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคลและส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

กล่าวโดยสรุป การบริหารสถานศึกษาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินควบคู่กัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ไปจนถึงชุมชน เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 145 โรง จำนวน 1,416 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ปีการศึกษา 2566 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างของครู โดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) ได้จำนวน 306 คน จากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้และแนวทางบริหารสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้และแนวทางบริหารสถานศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา (Checklist)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ใน 5 ด้าน (Rating Scale) ได้แก่ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมพลังพัฒนาครู การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้และแนวทางการบริหารสถานศึกษา

2.1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่ดี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ในสถานศึกษา ครอบคลุมผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษา ครอบคลุม 5 ด้านหลักเดียวกับแบบสอบถาม โดยเน้นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความเห็นอย่างละเอียด

การสร้างและการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ซึ่งครอบคลุมทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยกระบวนการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ เริ่มจากการศึกษาหลักการสร้างและคุณภาพของแบบสอบถาม รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาข้อคำถามให้ครอบคลุมตัวแปรการวิจัยก่อนจะนำเสนอที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ จากนั้น ร่างแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ทั้งนี้ หลังจากปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้วแบบสอบถามถูกนำไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรของ Cronbach ซึ่งให้ค่าเท่ากับ .97 ก่อนที่จะจัดทำแบบสอบถามฉบับจริงสำหรับการเก็บข้อมูล

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์

การพัฒนาแบบสัมภาษณ์ 2 ชุดหลัก 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ ถูกพัฒนาจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยนำคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาจัดทำเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมตัวแปร 5 ด้าน แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับสำหรับผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา 15 ข้อ และฉบับสำหรับนักเรียน 10 ข้อ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษา ใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งสองชุดผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่เหมาะสมและครอบคลุมที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพการเรียนรู้ที่ใช้แบบสอบถามออนไลน์เก็บข้อมูลจากครูในสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิได้รับข้อมูลครบ 306 ชุด คิดเป็น 100% ขั้นตอนนี้ช่วยวิเคราะห์สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้เบื้องต้น

2. การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึกในโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี 3 แห่ง โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา รวม 15 คน รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อระบุปัจจัยความสำเร็จของสถานศึกษา

3. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คนที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษา ดำเนินการทั้งแบบตัวต่อตัวและออนไลน์ ข้อมูลที่ได้ถูกใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการบริหารเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพการเรียนรู้ของนักเรียนใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ระดับสภาพการเรียนรู้ในแต่ละด้าน พร้อมแปลความหมายของคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. การวิเคราะห์สถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี เพื่อสรุปปัจจัยสำคัญและลักษณะการดำเนินงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

3. การวิเคราะห์แนวทางการบริหารสถานศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและสถานศึกษาตัวอย่าง เพื่อระบุแนวทางและกลยุทธ์ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 แสดงได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	2.05	0.64	น้อย
2. ด้านการเสริมพลังพัฒนาครู	1.97	0.53	น้อย
3. ด้านการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของนักเรียน	3.17	0.67	ปานกลาง
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา	3.16	0.58	ปานกลาง
5. ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย	1.97	0.48	น้อย
ภาพรวม	2.47	0.29	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.29) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับการดำเนินงานจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของนักเรียน ($\bar{X} = 3.17$, S.D. = 0.67) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.58) ด้านการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

($\bar{X}$ = 2.05, S.D. = 0.64) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ($\bar{X}$ = 1.97, S.D. = 0.48) และด้านการเสริมพลังพัฒนาครู ($\bar{X}$ = 1.97, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์หัตถ์ปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีรายละเอียด ดังนี้

1) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย การส่งเสริมการใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ บูรณาการประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ Local Learning Space

2) การเสริมพลังพัฒนาครู ประกอบด้วย จัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาครู และส่งเสริมให้ครูเป็นวิทยากรและเผยแพร่ความรู้

3. การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ และสุขภาวะที่ดี ประกอบด้วย จัดกิจกรรมแบบ Active Learning เช่น กิจกรรมโครงงาน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร และใช้เกมการศึกษาเพื่อเพิ่มความสนุกในการเรียน

4. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ส่งเสริมการพัฒนาสื่อการสอนผ่านเทคโนโลยี ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Google Workspace และติดตั้งอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น Projector และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

1) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

โรงเรียนควรส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้ โดยนำเนื้อหามาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตจริง เช่น การใช้กรณีศึกษาจากชุมชนหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน นักเรียนควรได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมผ่านคำถามปลายเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on Activities) เพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ครูควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

2) การเสริมพลังพัฒนาครู

ควรจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการเรียนการสอน โรงเรียนควรสนับสนุนการพัฒนาตนเอง ของครู เช่น การจัดอบรมหรือสัมมนาเชิงวิชาชีพ รวมถึงเปิดโอกาสให้ครูเผยแพร่นวัตกรรม ด้านการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลควรโปร่งใสและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้ รางวัล เพื่อยกระดับศักยภาพและความมั่นใจของครูในอาชีพ

3) การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และสุขภาวะที่ดีของนักเรียน

โรงเรียนควรส่งเสริมกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การใช้เกม สื่อการเรียนการสอน ที่ทันสมัย กิจกรรมโครงงาน และการทัศนศึกษาเพื่อเสริมประสบการณ์นอกห้องเรียน ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เช่น จัดทำ "ห้องเรียนแห่งแรงบันดาลใจ" และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยสร้างความร่วมมือที่ดีและสนับสนุนการพัฒนานักเรียน อย่างยั่งยืน

4) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา

โรงเรียนควรส่งเสริมการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ Google Workspace หรือ Local Learning Space และจัดการ เรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ควรจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง Projector และ Smart TV เพื่ออำนวยความสะดวก นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล เช่น Zip Grade หรือระบบฐานข้อมูลจะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

5) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการศึกษา การจัดประชุมและเวทีแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนและภาคีเครือข่ายจะช่วยให้เกิดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรเชิญเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนา และประเมินผลร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการบริหารจัดการโรงเรียน

อภิปรายผล

1. สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมี 5 ด้านที่ศึกษา ได้แก่ การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมพลังพัฒนาครู การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าด้านที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งยังขาดการบูรณาการกับประสบการณ์ชีวิตจริงของนักเรียน และการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2566) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ดังกล่าว คือการจัดการเรียนรู้ที่ยังคงใช้วิธีแบบเดิม เช่น การสอนแบบโอนถ่ายความรู้ (transmissive teaching) มากกว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Hattie & Timperley, 2007) แม้ว่าครูในเขตพื้นที่การศึกษานี้จะมีผลงานด้านนวัตกรรมการสอน แต่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นเพื่อการขอตำแหน่งทางวิชาการ มากกว่าการนำไปใช้จริงในชั้นเรียน ส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนขาดการบูรณาการและไม่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Poornima และ Ananthamyl (2018) ที่ระบุว่า การใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ของสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ยังชี้ให้เห็นว่านักเรียนในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้สูงถึงร้อยละ 54.77 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ครูขาดการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน การบูรณาการกับชีวิตจริง และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารจัดการเรียนการสอนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น (Smith & Jones, 2019)

2. วิธีปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า สถานศึกษาได้พยายามส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนในหลายมิติ เช่น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมพลังพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยี และการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างไรก็ตาม การนำวิธีปฏิบัติที่ดีไปปรับใช้ในสถานศึกษายังมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของทรัพยากรและการสนับสนุนของผู้บริหาร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า

การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม เช่น โครงงาน การใช้คำถามปลายเปิด และการบูรณาการชีวิตจริงของนักเรียน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Smith & Jones, 2019) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างในความเข้าใจและทักษะของครูในแต่ละพื้นที่ ด้านการเสริมพลังพัฒนาครู ผลการวิจัยพบว่า การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ช่วยให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรับปรุงวิธีการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Leithwood et al. (2004) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอน นอกจากนี้ การอบรมที่สนับสนุนให้ครูพัฒนาทักษะการสอนด้วยเทคโนโลยี ยังช่วยให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายและทันสมัย ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการเชิญผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเรียนรู้ เช่น การจัดประชุม การทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน และการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียน (Putnam, 2000) อย่างไรก็ตาม การประสานความร่วมมือยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดความเข้าใจบทบาทของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพการเรียน ดังนั้น วิธีปฏิบัติที่ดีที่ได้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย การเสริมพลังให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่าแนวทางการบริหารจัดการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยี การสร้างสุขภาวะเชิงบวก และการสร้างเครือข่ายภาคการศึกษา ซึ่งสามารถช่วยยกระดับประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2566) กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำเป็นต้องเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความสนใจอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การตั้งคำถามเชิงสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Hattie & Timperley, 2007) การเสริมพลังพัฒนา

ครู มีความสำคัญในการสร้างศักยภาพของครู โดยผ่านการพัฒนาวิชาชีพ การสนับสนุนงบประมาณ และการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน (Leithwood et al., 2004) การใช้เทคโนโลยี ควรมีการวางแผนจัดหาอุปกรณ์ที่เพียงพอ รวมถึงการจัดอบรมเพื่อเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี เช่น การพัฒนาสื่อการสอนดิจิทัล และการประเมินผลการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพ (Kentuck Academy of Technology Education, 2003) การสร้างสุขภาวะเชิงบวกและทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เช่น ค่ายวิชาการ และกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจ (Eccles & Roeser, 2011) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การจัดตั้งเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีเป้าหมายชัดเจน เช่น การมีผู้ปกครองและชุมชนเข้าร่วมวางแผน และประเมินผลการจัดการศึกษา จะช่วยสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในระยะยาว (Putnam, 2000)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ พบว่าปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมพลังพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยี การสร้างสุขภาวะเชิงบวก และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การตั้งคำถามที่กระตุ้นความคิด การใช้กิจกรรมที่บูรณาการกับชีวิตจริง และการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ส่วนการพัฒนาครู ควรมีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และสนับสนุนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมหรือการแลกเปลี่ยนความรู้ ในด้านเทคโนโลยี การจัดหาอุปกรณ์และส่งเสริมการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ช่วยเพิ่มศักยภาพในการสอนและการเรียนรู้ ขณะเดียวกันการสร้างสุขภาวะเชิงบวกในสถานศึกษาด้วยกิจกรรมผ่อนคลายและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพจิตดีและมีความกระตือรือร้นในการเรียน

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ผ่านการสนับสนุนด้านทรัพยากรและการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน การบริหารสถานศึกษาที่บูรณาการแนวทางเหล่านี้อย่างเป็นระบบจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า สภาพโดยรวมยังอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดคือ การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้และสุขภาวะของนักเรียน รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษา ขณะที่ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การเสริมพลังพัฒนาครู และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายยังต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน 2) วิธีปฏิบัติที่ดีที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งกระตุ้นการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตจริง การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และการเผยแพร่นวัตกรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงการสร้างกิจกรรมแบบ Active Learning เพื่อส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก และการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสื่อและกระบวนการเรียนรู้ และ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้เน้นการบูรณาการเนื้อหากับบริบทชีวิตจริงผ่านกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วม ครูควรได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาตนเองและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ขณะเดียวกันควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีในการสอน และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการวางแผนและพัฒนา กิจกรรมยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในกระบวนการสอน พร้อมสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการสอนและเทคนิคที่หลากหลาย 1.2) ควรจัดโครงการฝึกอบรมและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1) ควรศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีเชิงลึกเพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มและเครื่องมือการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนในยุคดิจิทัล และ 2.2) ควรศึกษาผลกระทบ

ของการมีส่วนร่วมจากเครือข่ายชุมชนในระดับต่าง ๆ เพื่อประเมินความคุ้มค่า และประสิทธิภาพของการสนับสนุนจากเครือข่าย

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ บุตรแสนโคตร. (2565). การพัฒนาความร่วมมือในชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญ ภูวจิตร. (2565). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุค Next Normal. [เอกสารเผยแพร่]. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้.
- ประทุมทอง ไตรรัตน์. (2566). การบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา และอารมณ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจไม่ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วันนะเลด วเลสูก. (2561). การเรียนรู้เชิงบูรณาการในบริบทชุมชน. *Graduate Studies Journal*, 15(68), 158–166.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2560). การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(2), 1–14.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. (2566). รายงานสถานภาพการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). มาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (RECOVER). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Bush, T. (2003). *Theories of educational leadership and management*. Sage.
- Evans, G. (2016). Understanding learning loss and educational inequality. *Educational Review*, 68(1), 1–12.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. Teachers College Press.
- Griffin, P. (2011). *Assessment for teaching*. Cambridge University Press.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.

- Hopkins, D., & Jackson, D. (2018). *Leading school transformation*. Routledge.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice*. McGraw-Hill.
- Leithwood, K., Seashore Louis, K., Anderson, S., & Wahlstrom, K. (2004). *How leadership influences student learning*. Wallace Foundation.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Rieckhoff, B. S. (2007). Teacher development in the digital era. *Journal of Teacher Education*, 58(3), 255–268.
- UNESCO. (2023). *Innovative approaches to learning recovery*. UNESCO Publishing.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.